

EDITH STEIN XX. MENDEKO FILOSOFIAN

Edith Stein aldaketa kultural eta filosofiko sakona gertatu zen garaian bizi izan zen. Alemaniako Breslau (gaur egun Polonia) hirian jaioa XIX. mendeko amaieran -1891. urtean hain zuzen ere-, E. Stein-en garaiko urteetan filosofiaren alorrean izan ziren joerak ikustea dut helburu ondoko lerroetan.

Lehenbizi esan dezadan XIX. mendearen amaieran borondatearen eta bizitzaren ikasketa puri-purian ipintzen dela, hala arte eta literaturan nola filosofian berean ere. Soren Kierkegaard-en figurak mende horren lehen erdialdean eta batez ere Friedrich Nietzsche-ren bitalismo nihilistak ihardokitzen diete pentsamendu razionalistaren edozein motari, kontzeptu eta balore sistema dogmatiko guztiei eta era berean kolektibismo sozial, politiko eta ekonomikoaren edozein formari. Mende berri baten ateetan gaude, ia-ia atalasean, eta iriste hori dela-eta, mundu alternatiboak aurkitzeko aukera aurkezten zaio gizarte-ari. Zentzu honetantxe kokatu behar dugu Nietzsche-ren filosofia mende amaieran, heltzear dagoen mundu berriari egiten dion deia izanik, filosofo alemaniarrak desiratzen zuen munduari kontrajarriaz kritikatzeko, gorrotatzeko, bortizki erasotzeko eta hiltzeko uzten dion mundua.

Topatzeko dugun filosofiak hasiera-hasieratik dauka helburu argia: bizitzaren alde egin, berenez bitalak diren baloreak gorrestea, bizi izatearen baloreak ospatzea, hau da, azken buruan, "ahal izatearen borondatea". Hori bai, gorreste bitalista hori

Herr Rektor und Senat der Königlich Preussischen Universität zu Breslau

Hochw. Prof. Dr. phil. E. Steinen, Prof. Dr. phil.
E. Steinen,

geboren zu Breslau,
welcher sich nachstehenden Bedingungen Steinen verpflichtet,

gegenüber dem Senat und dem hiesigen Magistrat:
Königlichen Universität
unterzeichnet auf dem Namen des von dem Senat nachstehenden
Zweignetzes der Kurse

am 28. April 1891 bei dem unterzeichneten Senat
sich zu stellen und zu unterschreiben
sich dem Senat zu verpflichten, und sich

„Der Germanistik in der Geschichte“

bestimmen zu lassen
Die Prüfung wird am 1. Mai 1891 bei dem hiesigen Senat
auf dem hiesigen Senat zu unterschreiben
Die Prüfung wird am 1. Mai 1891
am 1. Mai 1891

1. Prüfung in der Geschichte	} bei Prof. Dr. Schrader
2. Prüfung in der Germania ad Tacitum
in der Erklärung verfallen	
3. Schriftl. Prüfung	„ „ „ Sels
4. Physiologie	„ „ „ Steinen

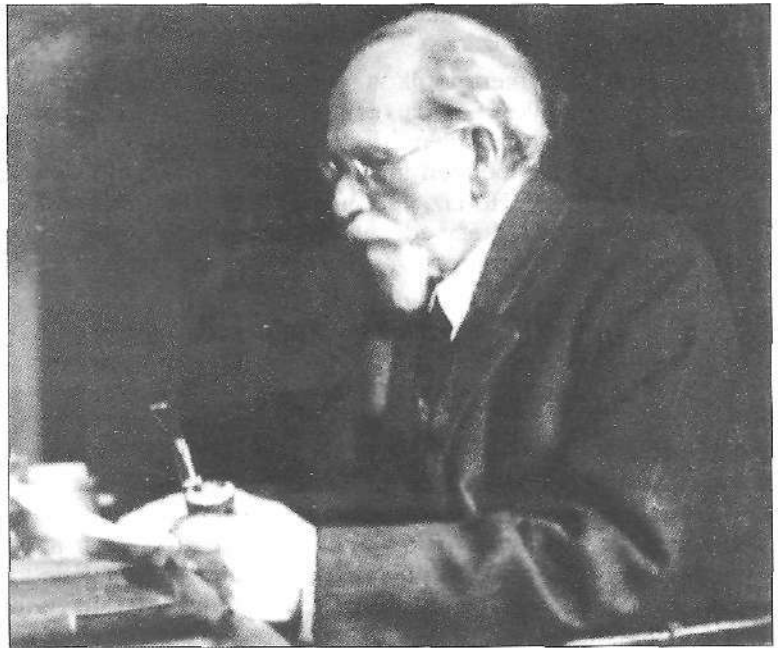
Breslau-ko Unibertsitateko E. Steinen estudioen agiria.

Mendebaldean nagusi zen kulturaren aurka doa zuzenean, ia bi mila urte arinagoko kulturaren kontra preseski. Filosofia, zientzia eta erlijio aldetik kultura gizakion bizitza bigarren mailako zerbait bezala aurkezteko aukerari atxiki zaio; giza bizitza errealitate idealaren menpean zegoen, ideien menpean alegia; Egien eta Jainkoaren menpe. Eta hori, Nietzscheren ustez faltua da, uko egin behar zaion zerbait.

Kierkegaard daniarraren eta Nietzsche alemaniarraren oihartzuna entzutetsu bilakatu zen XX. mende osoan zehar Sigmund Freud-en psikoanalisi eta Martin Heidegger-en existentzialismoari esker. Izan ere, Max Scheler-en baitan, Edith Stein-en aldaketa behin-betikoan -kristautasunera bihurtzean- eragina eduki zuenarengan, Nietzscheren eragina nabaria izan zen baloreen filosofian, aurrerago iruzkinduko dudan bezala.

1897. urtean Edith Stein Breslau/Wroclaw-ko Viktoriaschulen hasten da ikasten. Eskola hura ideologia liberaleko ikastegi protestantea zen, neo-kantiarra zen razionalismoaren hartz edo eragintza zuena. Gogora dezagun joera filosofiko horrek, razionalismo horrek alegia, oinarria daukala filosofia alemaniarak Hegel-i eta gainerako idealismo erradikalei egindako kritiketan; horretarako zuzenean jotzen du Kantengana iker-lan-gintzaren oinarriak bilatuz.

Orohar, neokantismoa honakoa da: filosofiaren kontzepzioa giza kulturaren teoria bezala, zeina kontzientzia hutsaren egitura trszendentaletan, psikologismo eta enpirismoari egindako kritikan oinarria bilatzen baitu. Horretarako baliozkotasunaren planoaren eta genesi enpirikoarenak bereizten ditu, eduki mentalen izaera subjektiboa agerian jarritz. Joera horrek daukan objektibotasuna baliozkotasun beharrezkotzat definitzen da, berezko normaltasuna bezala; era horretan albo batera uzten da datu sentikorraren erreferentzia, Kanten ustetan ezinbestekoa zena. Neokantismoarekin batera Kanten idazlanei buruzko iharduera filosofiko eta interpretatiboa hedatuz doa, Cohen-engandik Cassier-enganaino.

E. Husserl filosofoa, fenomenologiaren sortzailea.

Filosofiaren alorrean XX. mendearen lehenbiziko hamarkadetan oso indartsua zen mugimendu teorikoa agertzen da. Mugimendu horrek "gauzen beraien mamira jo dezagun" lelopean eta objektibitate ia-idealistaren eskakizunaz kritika zorrotza egiten dio gehiegizko idealismoari, baita mende bukaerako gehiegizko irrazionalismo hitalistari ere. Idealismotik konstruktio apriorizkoei uko egiten die; positibismotik natur zientzienganako eta datu enpirikoenganako interesa errefusatzen du. Izaera metodologiko eta filosofikoa zuen mugimendu honek "fenomenologia" izena hartu zuen, zeren abiaburu eta helburu kontzientziaren fenomenoak aztertzea baitzuen, hau da, subjektu konszienteak haien objektibotasun gardenean azter zitza-

keen eta aztertuak izan behar ziren "intenzionalitate konszientearen objektuak" analizatzea.

Mugimendu fenomenologikoa, filosofia garaikideak eman duen emankorretarikoa, ez da oraindino mugimendu amaitua. Mugimenduaren aita izan zen Edmund Husserlengandik badira beste autore batzuk, beraien artean oso jarrera filosofiko desberdinak zituztenak. Hortaz, fenomenologia ez da ikusmolde filosofiko jakina, azterketa edo analisi filosofikoa egiteko era baina, esparru desberdinetan aplikatu daitekeena: psikologian, zuzenbidean, etikan, erlijioan, estetikan...

Edith Stein Husserlen idazlanak irakurritakoan hasten da harremanetan mugimendu horrekin 1913. urtean. Horrexek eragin zuen Stein unibertsitatez aldatu izana Göttingen-a joanez horrela bere maisuaren ondoan egon ahal izateko. Urte haietan Husserlen eskuizkribuak ordenatzeari ekin zion, geroago "Fenomenologia berrirako Ideiak" izenburua zeraman lanaren bigarren eta hirugarren liburukiak bezala argitaratu zirenak antolatzen hain zuzen ere. Harreman haiek garai berriaren ateetan jarri zuten Edith Stein, berari ere bide berria zabalduz zihoakiolarik. Ordura arte berarentzat ezezaguna zen mundua argi-ilunetan agertzen zaiola lehenengoz. Fedearen unibertsoa zen, hasieran fenomenoaren esparrutik baina trszendentzia edukiko ez zuena.

XX. mendearen lehenengo urteetan Edmund Husserlen inguruan eratu zen mugimendua ez da pentsamendu joera homogeneoa, arinago esan dudan bezala, baizik eta hilaketa fenomenologikoarekin erlazonaturiko problemen garapen desberdinak, sarritan elkarrengandik aldentzen direnak. Fenomenologoek alabaina amankomuneko oinarritzko zenbait pentsamendu dituzte: ezaguera zehatz askearen ideala; aurreiritzirik gabeko ezaguera horrek objektuaren ulerkuntza du helburu. Erredukzioa da ideal hori iristeko metodoa. Kontzientzia, nazioarteko kontzientzia bezala ulertuta, bera ez-bezalakoa den zerbaiten erreferentzia-kontzientzia. Beraz, kontzientzia benetako errealitate edo errealitate esentzialaren adierazgunez ulertzen da.

Eskola fenomenologikoaren jatorrizko sor-taldeak estudianteenak izan ziren, Edmund Husserl irakasle juduak klase eman zuen bi unibertsitate guneetan -Göttingen eta Friburgon- elkartzen zirenak. Dena den, lehenengoan baino ez zen osotu elkarte fenomenologikoa. Psikologismoa erasotzen duten "Logikazko ikerlanak" (1900-1901) izeneko izkribuak hedatu ahal, Lipps-en ikasleen arreta bereganatzea lortzen dute, horrela estudiantetek programa fenomenologikoan jabetuz *berenezko gauzetarako* itzulera; azken buruan idealismoak oraindik menperatzen zuen kultura filosofikoaren zentzu errealistaz egindako berrikuntza zen hura.

Metodo fenomenologikoaren ideia hori, Husserl-ena, aurreko mendearen amaieran sortzen da kontzeptu matematikoen gainean logizisten eta psikologisten artean edukitako eztabaidari esker. Psikologiatik fenomenologiarako urratsa ondokoan oinarritzen da: lehenengoari falta zitzaion "ideia argien oinarritzko funtsa"; bigarrenak, aldiz, nagusiki eta batez ere, "langintza argikor" horretan iharduten zuen. Ez dezagun ahantz Husserlek fenomenologia ikusten zuela gainbeheraka zihoan gizarte europarra libratzeko bide bezala. Itxuraz paradoxikoa baino ez zen era batez gainbeherakada hori zientzia moderno-en garaipenean islatzen da, zeren Galileorengandik munduaren ikusmolde naturalista eta objektibista ezartzen baitute. Gizakia bera bihurtzen dute "gauza hutsa", bere psikizitatea "izaki bilakatuz". Zentzu honetan Husserlek positibismotik sortutako psikologia esperimentalaren aurka egin zuen 1911. urteaz geroz. Objektibismo zientifikoak razionalitatearen krisi sakonera garamatza eta gaitz hori saihesteko jatorrizko filosofia greziarraren intenzionalitate orokorra eta zientzia partikularrak oinarritzeko izaera berreskuratu beharra dago.

Baina Husserl eta dizipuluen artean ulertu ezina gertatu zen laster. Horren zioa: Husserlen iker-joera hartzen ari zen bidea. Edmund Husserlek objektuaren konstituzio trszendentala eta erredukzio fenomenologikoaren gainean lan egiten zuen; Göttingen-go lagunak, oster, gero eta nabariago ari ziren bideratzen

E. Husserl-en ikasle eta adiskideak, era berean E. Steinen adiskideak: (ezkeretik eskuinera) Jean Hering, Schröder, Adolf Reinach, Hans Lipps, Theodor Conrad, Max Scheler, Alexander Koyré, Siegfried Hamburger, Hedwig Martius, Rudolf Clemens, Gustav Hübener, Alfred von Sybel.

ontologia errealistarantz, zeinak fenomenoek eratzeko prozesua subjektuaren iharduera kognitibotik at kontsideratzen baitzuen.

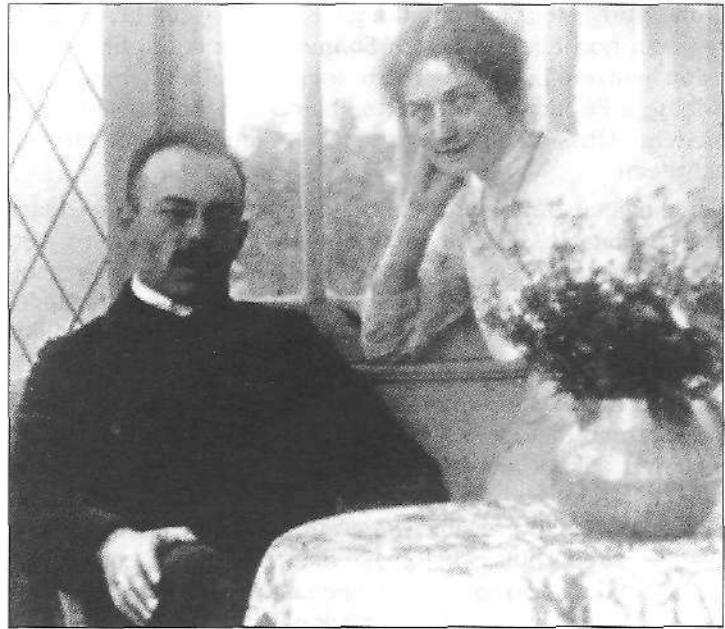
Lehen Mundu Gerra hasitakoan eta behin Husserl Friburgora aldatu ostean, taldea desagertu egiten da. Edith Stein baino ez zitzaion jarraitu unibertsitate berrira, doktorego azterketak egin behar zituen-eta. Steinek arrakastaz gainditu zituen aipatutako azterketak. Horrela, Edithek zenbait urtez segitu zuen Husserl-en ondoan laguntzaile bezala, nahiz eta filosofo gazteak ezusteak izan zituen, zeren Husserl maisuak agindu baitzion bere

eskuizkribu estenografiatuak berriskusteko eta ordenatzeko. Langintza hori alferrekoa zen Steinen ustez eta apurka-apurka ilusioa galtzen hasi zen. Horrexegatik erabakia hartu behar izan zuen: Friburgo utzi betiko; baina hori bai, desilusioa gorabehera, Husserl gizon aparta eta bikaina zela segitu zuen pentsatzen.

Urte haietan fenomenologia nagusitzen da doktrina eta eskola bezala. Husserlekin dizipulu askok ekarri zuten beren emaria; besteak beste, Max Scheler eta Martin Heidegger, biok Steinen pentsamenduan eragin handiko filosofoak. Izan ere, Edith Steini Scheler ezagutzeak fedearen mundura hurbiltzea eragin zion.

Scheler muniketarrak langintza aparta eduki zuen zeren etikaren esparruan metodo fenomenologikoarekin sartu baitzen. Max Schelerren etika kontrajartzen zaie hala enpirismo eta naturalismoari nola Kant berberari ere. Beronengandik formalismoa errefusatzen du eta horregatik *materializat* jotzen du bere burua. Etikaren materia hutsa "baloreak" dira: absolutuak eta betikoak, intuizioz baino ezin jaso daitezkeenak, esperientzia emozional hutsaren bidez. Esperientzia emozional hori razionalitateak eta sentikortasun enpirikoak ezin menperatuzkoa da eta Husserlen zentzua aplikatuz intenzionalitatearen hatza dauka.

Schelerrek finkatzen duen balore hierarkiaren aurkikuntza-
ren azken oinarria maitasuna da, eta horri dagokionean gizabanakoen arteko diferentzia infinituak direla-eta, azaldu ahal da baloreen eta beren hierarkiaren hautemate banakakoen barrietate. Berezko balore morala ez da bere baitan balorea, bai-
zik eta eratua baitago gizabanakoaren egintza eta nahiaren konformitateaz baloreen eta bere hierarkien hautematean. Horrek esan nahi du pertsona bakoitza berezko duen "mundu" bati dagokiola: horrenbeste mundu daude nola pertsonak ere. Baina gizabanakoen munduen anizkuntasunetik at soilik uler daiteke mundu bakarra denak konprenituko dituen pertsona infinituaren erlazioan: Jainkoaren erlazioan hain zuzen.

Adolf Reinach eta Ana bere emaztea.

Jainkoaz duten pentsamolde horrek Jaungoikoaren kontzeptio kristauaren abandonatzea dakar. Aurretik kontzeptio panteista-historikoa nagusitua zen, zeinaren bidez Jainkoa giza historiaren joanean egingo baitzen.

Bestalde, Martin Heideggerrek, Friburgon Husserlen laguntzaile izandakoak, norabide berria emango dio fenomenologiari, zenbait alorretan joera honen sorguneak aldatuz; fenomenologiaren garapen ontologikoaz aritu zen. Heidegger filosofia irakasle lagun izendatua izan zen 1919an Husserlek proposatuta, eta orduantxe garai luze bati ematen dio hasiera metodo fenomenologikoarekin bere burua trebatuz. Trebatze horretatik sortu ziren hainbat ariketa eta interpretazio fenomenologiko

tradizio filosofiko eta teologikoko autore batzuen gainean, partikularzki Aristotelesenak. Husserlekiko diferentziak, Husserlek berak mugatuak dira 1931. urtean, Heidegger kontsideratuz existentziaren filosofoa, Soren Kierkegaarden existentzialismo erlijiosoaren oinordekotzat. Heideggerri buruzko kontsiderazio hau nagusi izan zen bere pentsamenduaren interpretazioan gerra arteko garaian.

Heideggerren analitika existentziala horrelakoxea da, existentziala hain zuzen ere zeren giza existentziak jatorrizko egitura baitauka, pentsamenduarena ez dena, baizik eta askatasuna, askatasun osoa, ez mugatua: existentzia esentziaren aurretik dago, lehenagokoa da, hots, gizakiak ez dauka bere burua mugatzen duen natura edo esentziarik, baizik eta bere askatasunaren izakia da; gainerako gauzek zentzua lortzen dute giza existentziaren kariaz.

Beraz, gizakiok *gauzekiko-izaki mundutarrok* gara. Husserlen dizipulua dela argiro adierazteko, esan dezadan Martin Heidegger gizakiaren dimentsio intenzionaletik abiatzen dela, mundutik at lagatu gabe.

Lehen aipatu bezala, Heidegger eta Steinen arteko harremanak ezin ahantz ditzakegu, ezta hark honengan izandako eraginak ere. Edith Steinek, ordea, Heideggerren "finitismo" temporalista ukatu zuen. Steinen interes nagusia metafisika osoa eratzeko nahian oinarritu zen, "philosophia perennis" delakoaren katea-maila bertia sortzeko, berehalako esperientzia eta beronen analisi fenomenologikoa aprobetxatuz. José Ferrater Morak dioen bezala, Steinen abiaburua fenomenologiko-inmanentea dela esan genezake, baina ondorioa errealista-traszendentea da. Steinek sintesi fenomenologiko-eskolastikoa lortzen du, *arrazoi eta esperientzia sintesia, temporalitate eta eternitate sintesia, finitute eta infinitutea, existentzia eta esentzia*.

Edith Stein andere filosofoaren bizitzarekin segituz, aipatu beharra dago filosofo breslautarrak eskola fenomenologikoarekin edukitako lehenbiziko harremana Adolf Reinach-en bidez

*E. Stein bere krisirik handiengan, 1913-1914ko neguan:
Adolf Reinach-ek lagundu zion.*

izan zela. Reinach eskola horren sortzaileetarikoa zen eta Stein Göttingena joan zenean bertan topatu zuen. 1917. urtean Reinach mendebaldeko gerra-frontean hil zen eta ondoren alargunarekin izandako harremana, Ana Reinachekin, ongarrria izan zen Steinentzat zeren ikusi baitzuen Jesusen gurutze erredentoreak eman zezakeen indarra sufrikario handietan. Dena dela, katolizismora ematen duen urratsa 1921ean gertatu zen Jesusen Santa Teresaren autobiografia irakurri ostean. Momentu hartatik Edithen norabidea bi frontetara doa, Steinek berak beharrezkotzat kontsideratuak ziren bi langintzatarra: andrazkoen gaia alde batetik eta hezkuntza katolikoa bestetik.

Dena den mugimendu fenomenologikora egiten duen hurbilketak Steinen bizitza profesionalean eta irakaskuntzan uzten dio hatza. 1932an Juvisyko Nazioarteko Biltzar Tomistara gonbidatu zuten fenomenologiari berba egin zezan. Une hartantxe ezagutzen du beste filosofo handi bat, kristautasunarekin erlazionaturikoa: Jaques Maritain frantsesa (1882-1973), Vatikanon bere herriaren enbaxadorea izatera heldu zena 1945etik 1948ra.

Maritain neotomismoaren aintzindari garaikide nagusia da eta ezin ahantz dezakegu Edith Steinek 1931. urtean Santo Tomasen *De Veritate* izeneko lana itzultzen ihardun zuela. Maritainek proposamena egiten du gizabanako garaikideak dituen gaitz eta okerbideen aurka Santo Tomasen filosofiarako itzulera eskatuz. Itzulera horrek bizitasuna ematen omen du. Maritainek humanismoaren esku uzten du mundu organikoa birsortzeko langintza, mundu horretan balore kristauak gizarte profanoaren gida bezala balio izanik. Etorkizuneko gizarteak ez du zertan errepikatu beharko, alabaina, botere politikoa botere erlijiosoaren menpean egoterik; kontua da giza existentziaren zentzu sakratua eta funtzio profanoak bat egitea helburu eta bitartekoen elkartze harmoniatsuan.

Edith Steinen filosofia fenomenologia eta pentsamendu eskolastiko nahasketa aparta da. Lehenbizikotik metodoa eta aspektu errealistak hartu zituen (Husserl eta Pfänder-engandik), eta bigarrenetik tomismoa, nahiz eta zenbait puntu garrantzi-

DOCTORPRÜFUNG

Das Thema *Philosophie, Leibniz, Stein*

Freitag, den *2.* August, abends *6.* Uhr.

Geladen them. *Philosophie, Leibniz, Stein*

FREIBURG, den *11. Juli* 1916.

H. Heidegger

Herrn *Franklin Ficht Stein*

wird vorläufig bezeugt, daß er die Doktorprüfung mit dem

Prädikat *Summa cum laude* ... bestanden hat.

Freiburg i. B., Die philosophische Fakultät:
d. 9. Aug. 1916 *H. Heidegger*

E. Steinen doktoradutzako azterketa: "Summa cum laude" atera zuen (1916-VIII-9)

tsutan eskotismoa egin zuen bere. Bada beste osagai aipagarri bat Steinengan: mistika (batez ere, Pseudo-Dionisio, San Juan de la Cruz eta Santa Teresarena).

Metodo fenomenologikoa, E. Husserlek bere lanik onenetan "esentzia idealei" aplikatua (1900-1913), gerora ere erabilia izango da era berriztatuan giza existentziaren azterketarako. Existenzialismo europarrak baliatuko duen metodoa izango da.

Heideggerrekin gertatu legez, existenzialistek berena egingo dute metodo fenomenologikoa. Kontzientzia hutsaren eta kontzientziaren objektu hutsaren ikusmoldea eta ondorioak onartu gabe, jaso egiten dute metodo fenomenologikoak egiten duen deia existentziaren arategabekotasunera. Espekulazio existenzialistak albora uzten du arrazoi abstraktua "izatea" ikertzeko eta esperientzia zehatzetan zentratzen da, zeren berorietan errebelatzen baita izatearen barne zentzua. Husserlek egindako esentzien deskripzio fenomenologikoaren aurka, existenzialismoak giza existentzien determinazioak deskribatzeari ekiten dio, hala azterketa ontologikoa bezala zeinetan izatea azaltzen baita, nola gizabanakoak bizi eta burutzen dituen egituren ikerkuntza bezala. Era horretan, metodo fenomenologikoak, bere deskripzioetan, emoziozko esperientzia zenbait itzultzen ditu gizaki bakoitzak munduan duen existentzia eta kokapena esplikatu eta ulertu ahal izateko. Horrelako lan-

gintzaren fruitu dugu esaterako Jean Paul Sartre (1905-1980) filosofoa besteak beste.

Sartre frantsesa, Heidegger bezala, fenomenologian hazi zen eta pentsakera horretatik eskuratu zituen bere kategoria filosofiko garrantzitsuenak. Husserlen pentsamendutik hartu zuen kontzientziaren intenzionalitatearen kontzeptua honako interpretazioa emanez: mundu eta gauzenganako kontzientziaren traszendentzia ezinbestekoa; kontzientzia beti da "zerbaiten kontzientzia" eta, beraz, ezin daiteke oinarritu gauzatzeko intenzionalitaterako itzulera izpiritualista, ezta substantziaztatua izan aparteko printzipio metafisiko batean ere. Ikuspuntu honetatik, ni-a ere da objektu psikikoa, kontzientziaren emoziozko ihardueraren erreferentea. Baina Husserlen teoriarekiko diferentziak gero eta nabariagoak dira. Husserlek "noesia" aipatzen du eta Sartrek "bere baitarako"; eta Husserlek noema dioenetan, Sartrek "bere baitan" darabil. Husserlengan noesiak zentzua ematen zion noemari eta beronen edukiaz aberasten zen; Sartrengan, aldiz, hori ez da ahalgarria: subjektuak, "bere baitarakoak", munduan eta besteengan bilatzen du, beren baitan alegia, aurki ezin dezakeena: bere esentzia, bere izatea, bere eratzea, ondorio bezala bitziza porrotzat hartuz, drama existentzialtzat.

XX. mendearen hasierako hamarkadetan eta Nietzscheren nozio bitalisten eta boluntaristen babespean, joera ahalsua sortzen da, pentsamendu eta metodo terapeutiko nahasketa antzekoa, munduaren interpretazio orokorra, gizakiarena, historiarena eta kulturarena egiten duena eta "psikoanalisi" deitzen diotena.

Bien bitartean, Mantxako kanalaren beste aldean, Britainia Handian, mendearen hasieran, pentsamendu mugimendu berri bat agertzen da: filosofia analitikoak. Joera horretan 1903an George Moore filosofoa (1873-1958) gailentzen da. Bere tesi nagusia, denboraren poderioz berregiteak izango dituen, izaera neopositibistan eta logikoan datza: "filosofia egiteko era bakarra eta mundua interpretatzekoa, lengoaiaren azterketa da".

Edo bestela esanda, errealitatea aztertzeko eredu onena lengoaia zientifikoa da, eta gainerako lengoaziek lengoaia logiko-formalaren zehaztasuna eduki behar dute, era horretan kanonikoa bihurtuz. Hortaz, filosofia "lengoiaren sailkapena" baino ezin da izan eta ez egintzena.

Vienako Elkartearen emariaren ondoren, filosofia analitikoak neopositibismo edo enpirismo logikorantz joko zuen, batez ere L. Wittgenstein-en (1889-1951) lanari esker.

Gaur egun esan dezakegu filosofia analitikoak nola edo hala bere historiaren osagai izan diren pentsamenduaren hiru mugimenduak hartzen dituela: analisi klasikoa (G. Moore, B. Russel eta L. Wittgenstein), zientziaren filosofia (K. Popper) eta filosofia linguistikoa (J. Wisdom eta R. Rorty).

Bigarren Mundu Gerraren hastapenak eta krudelkeriak kolpe ederra eman zioten Mendebaldeko kontzientzia filosofikoari. Arma nuklearren erabilpenak alerta-egoeran jarri zituen hiri-

**DES HL. THOMAS VON AQUINO
UNTERSUCHUNGEN ÜBER DIE
WAHRHEIT**

(*QUESTIONES DISPUTATAE DE VERITATE*)

IN DEUTSCHER ÜBERTRAGUNG

VON

EDITH STEIN

MIT EINEM GELEITWORT

VON

MARTIN GRABMANN

I. BAND

(*QUESTIO 1-13*)

VERLAG VON

OTTO BORGMEYER / BUCHHANDLUNG / DRESLAU

1931

S. Tomasen "De Veritate" itzuli zuen E. Steinek

tarrak, bizitzak eta gauzak deuseztatzeko ordura arte ezezaguna zen ahalmena zelakoa zen ikusi ahal izan zutelako. Zientzilaria eta teknikaria asko erne jarri ziren Lurrean benetako arriskua egon baitzitekeen bizitza erabat autosuntsitzeko. Hark behartu egin zuen berriz ere so egitera giza bizitza duinik eta askatasunik gabeko milioika gizakiren existentziaren bakartasun erabatekoari.

Gerraondoko existentzialismoak, literatura eta zinemaren bitartez, "absurduaren kategoria" existentziaren kontzeptu orokorra izatera eraman zuen. A. Camus, J. P. Sartre eta E. Ionescok ederto erakutsi zuten beren idazlanetan absurdu existentziala eta hiritar europar garaikidearen angustia edo larrialdia.

Bestalde, 1945etik aurrera, pentsamendu marxistak, botere politikoan finkatuta 1917ko Iraultza Sovietarraz geroz, suspertzeko, autokritikatze eta berriztatze trazak zituen. Eta dena, tesi marxistak aplikatuz gizartean benetako aldaketa burutzeko eta gizakiak zinez askatzeko nahia zuten zenbait pentsalariri esker.

G. Lukács eta batez ere Frankfurtoko Eskola (1923-1970) izan ziren neomarxismoaren aintzindariak, materialismo historikoaren zuzia luzaro eduki zutenak; besteak beste eskola hartan M. Horkheimer, T. Adorno, H. Marcuse eta J. Habermas egon ziren.

Neoestrukturalistek ez zuten gogoko historia eta gizarteari buruzko esplikazio bakarra eta itxia. Ez dute onartzen meta-kondaketa bakarra munduaren eta gizakiaren esplikazio orokorra bezala, pentsatuz jada epez kanpo zegoela betikoz narrazio orokor dogmatikoen aroa.

Postmodernismoaren fenomeno filosofiko-kulturalak egungo gizakiaren egoera intelektuala islatzen du. Hiritarrak ez du babesik aurkitzen humanoari eta Jainkoaren esparrukoari zentzuz esplikazio absolutua eta koherentea emateko sistema handietan (marxismoan eta kristautasunean); baina, halaber, arriskua ere ikusten du narzisisimo itogarrian, hurkoarekiko elkartasuna deusezteko sistemian hain zuzen ere.

Horregatik, joera hermeneutikoak, neomarxismoak eta filosofia analitikoak elkarrekin diraute egia absolutuaren jabe izateko guraririk gabe. Hala ere, joerok fidelki atxikitzen zaizkio printzipio filosofiko nagusiarri: lengoia eta ezaguera mota orori buruzko kritika razionala. Arrazoi narratiboa bidea urratzen ari da gaur egun hiru mugimendu filosofiko handien artean, errealitatea eta lengoaiak jarrera hermeneutikoetarik interpretatuz eta onartuz erlijioaren "Beste Absolutuaren" traszendentzia alde batetik; jarrera marxistetarik egintzak gizartetik eta historiatik zentzu inmanentea erabiliz interpretatzeko; eta jarrera analitikoetarik, zeintzuen bidez lengoaiaren forma eta modu guztietan errealitatean eta geugan operatzen duten erremintak aurkitzen saiatzen baitira.

BIBLIOGRAFIA

Abad Juan José & Díaz Carlos (1996). *Historia de la filosofía*. Madril: McGraw-Hill.

Copleston, Frederick (1982³). *Historia de la filosofía*. Barcelona: Ariel.

Ferrater Mora, José (1990⁸). *Diccionario de filosofía*. Madril: Alianza Editorial.

García María Luisa eta beste (1998). *Historia de la filosofía*. Madril: Editex.

Garzanti-ren *Enciclopedia de la filosofía* (1992). Bartzelona: Ediciones B.

UZEIren *Filosofia/1 Hiztegia* (1987). Donostia: UZEL.

Lurdes Villar